

KRESŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁŠŤ STRANÁCH.

Predplatná cena : Na celý rok — — — — 4.— koruny. Na pol roka — — — — 2.— „ Na štvrt' roka — — — — 1.— „ <i>Jednotlivé číslo 8 hal.</i>	Zodpovedný redaktor : Dr. ALEXANDER ERNSZT, páp. komorník. Za vydanie zodpovedný JÁN MOLNÁR, prälát	Redakcia a vydavateľstvo : Budapest, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify. Rukopisy sa nazpak nedávajú.

Nitražambokrétskeho okresu nasledovania hodný príklad.

V Nitražambokrétach 13. septembra vydržovali shromaždenie okresu, v ktorom súčasťnili sa všetky obecné predstavenstvá, duchovní, učitelia, veľkostatkári a početní malí hospodári celého okresu. Predmetom porady shromaždenia bolo: napomáhanie sedmohradských utečencov, ich umiestnenie a ku ich podpore zariadenie sbierky.

Čo sa týka sbierania milodarov, premnohí sú, ktorí, odkedy táto svetová vojna trvá, ich sily prevyšujúcim spôsobom súčasťnili sa vo všetkých sbierkach milodarov, lež bohužiaľ, ešte viacej bolo takých, ktorí dôsledne odťahovali sa od každého druhu prispievania ku milodarom. Aby ale zo sbierky milodarov ku podpore sedmohradských utečencov aj tí sa odtiahnúť nemohli, ktorí posiaľ ďaleko ostávali od každej verejnej sbierky, hlavnému slúžnemu okresu ešte pred zahájením okresného shromaždenia, na písme odovzdali návrh, ktorý zneje nasledovne:

«Shromaždenie nech vysloví a uzavre, aby ku podpore sedmohradských utečencov neboly sbierané milodary, lež aby pomerne ku priamej štátnej dani, na každého vyhodaná bola 10%-ová dobrovoľná prirážka, ktorá mimo radu dľa možnosti behom desať dní má byť vybraná.»

Tento návrh obšírnejšie odôvodnili: hlavný slúžny Jozef Szpál v maďarskej a farár Štefan Paska v slovenskej reči. Prítomní jednohlasne a s veľkým oduševnením prijali návrh a presvedčení sú, že v celom okrese nenajde sa ani jedon daň platiaci občan, ktorý by tento návrh neprijal.

Keby sa ale predsa taký našiel, ten do neprijemného potyku príde s medzítkami vrchnosti predstavenstva, jeho meno príde do lajstra a v celom okrese verejne vystavené bude na pranier.

Desaťprocentovú prirážku okresní notári dľa sostaveného soznamu osobne vyrúbia na odaných a obecné predstavenstvá, prípadne učitelia obcí sinkassujú a odovzdajú ju hlavnoslúžnovskému úradu, ktorý prijaté peniaze vyukáže čiastočne ku zaopatreniu v okrese umiestnených utečencov, keby ale utečenci neboly umiestnení v okrese, prijaté peniaze odošle krajinskému stredišťu podporovania sedmohradských utečencov.

Shromaždenie vyzvalo v porade prítomných duchovných, aby o 10-procentovej dobrovoľnej prirážke v kostoloch poučili ľud z kazateľnic a ku ochotnému a bezchybnému jej splácaniu ho povzbudzovali.

Okresné shromaždenie žambokrétske desaťprocentovú dobrovoľnú prirážku jednohlasne vyhodilo na seba v tej nádeji, že aj ostatné okresy stolice, ba aj všetky stolice krajiny podobne budú pokračovať, aby nešťastní utečenci sedmohradskí účastní boli nie almužny, lež statočného zaopatrenia a jakej-takej náhrady za utrpené nevyslovné škody následkom zákernického vtrnutia Valachov do Sedmohradska.

Občania okresu nitražambokrétskeho tým, že ku podpore a ulaveniu ťažkého osudu našich sedmohradských bratov dobrovoľne vyhodili na seba 10-procentovú prirážku, postavili si skvelý pomník pre celú budúcnosť. Toto v každom ohľade najvyššieho uznania hodné rozhodnutie nepodvratným dôkazom je politickej

zrelosti. Lud, ktorý sám na seba vyrubuje daň, aby pomohol nešťatným bratom, bárs aj nie sú jeho jazyka, vydáva o sebe neodškriepiteľné svedectvo, že zaslúži všetky práva, aké prislúchajú slobodným občanom a že ohľadom kultúry a štát udržujúcej sily vydrží každé porovnanie. Hlboké poučenie väzí v tomto skutku, lež ešte väčšie poučenie má to byť pre celý systém terajšej krajinskej správy, ktorá posiaľ neprišla na podobný spôsob podporovania sedmohradských utečencov a ho ani neupotrebuje. *Ba čo viac, terajšia krajinská správa pracovnej strany občanov nitražambokrétskeho okresu pozbavila toho svätého práva, aby ako posiaľ i napolzatým svojho zastupiteľa posielali do krajinského zákonodarstva. Či to zaslúži obetivý lud okresu nitražambokrétskeho? A či ešte dlho odkázani máme byť na krajinskú správu chýrnej pracovnej strany?*

Mimoriadne valné shromaždenie Katolíckej Ludovej Jednoty.

Katolícka Lud. Jednota v nedelu, 1. októbra, o 6. hodine večer v zasedacej dvorane Družstva Katolíkov Uhorska Ferenciek tere, pod číslom 7. vydržiava mimoriadne valné shromaždenie.

Predmetom valného shromaždenia je: modifikácia základných štatútov.

*Predsedníctvo Katolíckej Ludovej
Jednoty.*

Pred mimoriadnym valným shromaždením vo štvrtok, 28. septembra, vo vyušudanej hodine a miestnosti zasadnutie vydržiava správa Katolíckej Ludovej Jednoty.

Reči krajinských vyslancov o obrane Sedmohradska a o veľkej biede tamojších utečencov.

O zákerníckom vtrhnutí Valachov do Sedmohradska, o neslýchanej biede tamojších utečencov a o veľkých zanedbaniach vojenských vrchností v krajinskom dome ostré reči povedali kresťanskej Ludovej strany nasledovní vyslanci:

Mikuláš Zboray.

Šeststotisíc našich občanov muselo svetom zutekať — povedal Mikuláš Zboray — nevieme, kde títo nešťatní ľudia založia si znovu ich rodinný krb. Čo sa s nimi stane? V Srbsku zpočiatku priniesli sme

nesmierne obeť krve. Najlepší vojaci naši tam zahynuli pre plané vodcovstvo. Do predku hnali našich vojakov, keď už boli celkom vysilení, keď nemali čo jesť a nemali muníciu. Pre padnutie pevniny Przemysl, tiež so všetkým právom musíme sa ponosovať, bo válečné vodcovstvo zanedbalo tamojšiu posádku zaopatrit potrebnými potravinami. Posiaľ sme mlčali a statočne plnili všetky naše povinnosti ku obrane vlasti, Včul ale už nemôžeme ďalej mlčať.

Opevnenie Sedmohradska cez dve desaťročia dôrazne žiadala opposícia. Tyrolsko vedeli opevniť proti Talianom, prečo podobné opevnenie nebolo prevedené v Sedmohradsku? V Karpátoch vedeli sme zadržat vtrhnutie státisíce Rusov, keby sa o to náležite boli postarali, zbojnícku čvargu Valachov boli by sme pristavili aj na hranici Sedmohradska. V tamojších priesmykoch i malou silou by sme ich boli odrazili. Na večnú hanbu a potupu je, čo sa stalo v Sedmohradsku! Že naše východné hranice byly bez všetkej obrany a ochrany, že tam nebolo vojska, nebolo munície, nebolo kanónov, že pre jednu strojovú pušku museli poslať do Brašova, že tam nebolo kommandu k vybúseniu do povetria mostov, k zataraseniu priesmykov, prielazov, že tam nebolo nikoho, čo by bol nariadil zničť tie prevelkej hodnoty predmety, čo sa dostaly do rúk nepriateľa, že nevieme, čo sa stalo s veľkými baňami na kamenné uhlie v Petrozsény-i, s baňami v Kaláne, kde fabrikujú muníciu, čo sa stalo s baňami na soľ v Marosujváre, so zásobami puškového prachu a s vozňami s muníciou v Szebene, v Brašove, čo sa stalo s tamojšími fabrikami papiera, celulozy a súkna? Že to všetko nevieme, proti tomu sa musíme rozhodne obráť a na otázku ťahať tých, čo to zapríčinili.

Vláda mala vedieť, že sa Rumunsko proti nám chystá. Prečože ministerpredseda jeho železnú päsť nedá pocítiť tým, čo ich hriešnou nedbanlivosťou zapríčinili, že svetom musely zutekať tisíce Székelyov a Szászov? *Mnohí už aj na tú myšlienku prišli, že v Sedmohradsku spáchaná je podlá zrada. Ministerpredseda nech otvorene povie kráľovi a krajine, kto zapríčinil ztratu Sedmohradska.*

Karol Huszár.

Ako očitý svedok rozpovedal hrúzy, za akých obyvateľstvo jedonásť stolíc Sedmohradska prinútené bolo svetom zutekať.

V prvom rade ustálil, že vojnu s Rumunskom už od jedného roka držali za istú vec. Na toto sú nepočtené dôkazy. Vláda ale neverila tým, čo ju upomínali na blížiacie sa nebezpečenstvo.

Stalo sa, že zamestnaní tam ruskí zajatci vysmievali pred Valachmi utekajúce obyvateľstvo. V Kolozváre na policii panoval tak veľký zmätok, že ani to nevedeli povedať, kde sa zdržuje kommissár vlády, ako tamojší pán nad životom a smrťou. Zahynula nielen všetka sedmohradská, lež ešte i bukovinská lichva. Válečné hieny za smiešne lacné ceny kupovaly lichvu sedmohradských utečencov.

Georg Szmrecsányi: *Za jednu kravu dávali päť zlatých.*

Karol Huszár: Telefonovať nikde nebolo možno. Bol taký föispán, ktorý v tých dňoch najväčšieho nebezpečenstva šiel na poľovačku. Vrchnosti zcela ztratili hlavy. Jedon jedinký železničný nižší úradník v Háromszéku oratoval 8000 ľudí. Viedol ich po nechodných cestách, cez vrchy a hory. Za ním šly ženy, starci a deti a keď vyšly z hôr, videly, že pred nimi do povetria vyhodili mosty, prv než cez ne prejsť mohli. Tam ale, kade tiahol nepriateľ, neporušený ostal viadukt, tunel, všetko stálo v poriadku. (Tak je! z lavej.)

Tamojší ľud preto opanoval tak veľký strach, *bo nikde nebolo vídať ani jedného vojaka.* Pozdĺž železnice úžernícki krémári zdierali utečencov. Ľudí moril hrozný hlad a smäd. Veľmi mnohí sa zbláznili. *Lekárov nikde nebolo. V celom Sedmohradsku panovala úplná anarchia.*

Vláde predostrel tú otázku: či je náklonná prisne potrestať všetkých, čo hriechnou nedbanlivosťou zapríčinili toto veľké nešťastie a akým spôsobom zamýšľa nahradiť hrozné škody utečencov sedmohradských?

Krestanská ľudová strana proti veľkým bankám.

Pri pojednávaní zákonnej predlohy o odanení válečných zárobkov, z krestanskej ľud. strany proti veľkým bankám a peňažným ústavom rozhodne vystúpil krajiniský vyslanec

Alexander Simonyi-Semadam.

Uhorsko bolo vstave — povedal — počas vojny na válečné ciele sossbierať 6 miliardov. Veľkému kapitálu neslobodno zabezpečiť bezúzdne slobody. Kapitále treba postaviť v službu obyvateľstva krajiny, to vyžadujú záujmy hmotného zveľadenia krajiny. *Občanov treba šetriť a brániť pred zbojníckymi rytiermi pancierových skrýň.* Banky zdražujú naše potravné články. Veľké peňažné ústavy prevádzajú kupectvo so slaninou a masťou.

Čím väčšia je daktorá banka, tým menej dane platí. Malé banky platia dane 33⁰/₀-ov. Veľké banky ale oveľa menej. «Hazai Takarékpénztár», najväčší peňažný ústav, platí dane len 11 procentov; «Kereskedelmi Bank», najväčší peňažný ústav, platí dane 9 procentov; «Központi Takarékpénztár» platí 5 procentov; «Hazai Bank» tiež len 5 procentov. To je ale veľmi smutná vec a poukázal treba na to, ako na nebezpečný prechmat veľkého kapitálu, že čím menej dane platia tieto obrovské peňažné ústavy, miesto nich tým viacej musia platiť jednotliví občania.

Veľké banky svojim direktorom dávajú do neuverenia vysoké platy.

Ako ale veľká rieka na požehnanie môže byť krajine, keď jej brehy a riečište sú regulované, môže ale byť aj na záhubu a zkažu, keď není regulovaná, keď na ňu nikto nedoziera, tak je to aj s veľkými bankami

a s nashromaždeným v nich obrovským kapitálom. Keď nestoja pod prísnyim dozorstvom, špinavým záplavom ich peňazi sú na zkažu krajiny. (Tak je! z lavej.)

Svrchovaný čas je, aby veľké banky a peňažné ústavy spravodlivo a vyššie boly odanené. **To žiada krestanská ľudová strana!**

Udalosti svetovej vojny.

Vojna proti Rumunom. Nemecké, bulharské a turecké čaty v Dobrudži nad Rumunmi a Rusmi dosiahli veľké víťazstvo, ktoré nemecký cisár 16. septembra jeho manželke oznámil nasledovným telegrammom:

«Generálmajor Mackensen mi práve teraz oznamuje, že bulharské, nemecké a turecké vojská v Dobrudži vydobily rozhodujúce víťazstvo nad rumunskými a ruskými vojskami. Vilhelm.»

Rumuni a Rusi z tejto príležitosti v ranených, mrtvých a zajatcoch utratili 145.000, dľa inej hodnovernej zprávy 180.000 ľudí. Zbité vojsko nepriateľa generálmajor Mackensen ďalej prenasleduje.

V Sedmohradsku uhorské, rakúske a nemecké čaty zcela pristavily zákernícke vtrhnutie Rumunov.

Vojna proti Rusom. Rusi po mnohých hrozných porážkach začali novú offensívu na celej čiare od Pinska až po Karpáty. Posiaľ ale všetky ich útoky zakončily sa s úplným fiaskom.

Vojna proti Talianom. Taliani zarovnak ako ich spojenci pustili sa do novej offensívy. Ich namahy predbežne sú namerené hlavne na planinu Karstu. Na wipachskom a prímorskom fronte veľké sily nepriateľskej pechoty v hlbokých radoch presly do útoku, z čoho povstaly kruté boje. Všetky ich útoky ale treba považovať za celkom *zmarené.*

Vojna Nemcov proti Francúzom a Angličanom. O bitke na rieke Somme noviny «Kölnische Zeitung» píšu: Napredovanie nepriateľa sme všade pristavili, miestami ešte my sme získali priestor. Za výsledok včerajšieho dňa možno považovať, že použitím najnovších ľudí a municie, pokúsený útok v offensíve na Somme sme nateraz pristavili.

Krísa Grécka. Štvrtý sbor gréckej armády sveril sa na nemeckú ochranu. Tento sbor stál pod velením generála Chatzopolosa a obsahoval dramskú 5. a 6. divisiu, 16. peší pluk, ktorý patril ku serresskej 6. divisii a kavalskú 7. divisiu. Tri divisie maly po tri pešie pluky, počítujúce po 800—1000 mužov a po 2 vrchové batterie. Ku armádnemu sboru okrem toho patrí jedon delostrelecký pluk s 9 batteriami, ktorý v Kavale ležal posádkou. Grécky štvrtý armádný sbor prevezú do Nemecka, kam dôstojníkov nasledujú aj ich rodiny, aby sa zachránily od hladovej smrti, ktorej osud ich očakával, keby ostaly v garnisionoch. V celom Grécku zúria Angličania a Francúzi.

Vojna na mori a v povetrí. V noci s 12 na 13. septembra jedon roj našich námorných lietadiel hodil početné bomby na železničné osady a vojenské stavby

v Cervignane. Zapríčinily dva väčšie ohne a v jednej vojenskej stavbe prudký výbuch a na železničných osadách docielili početné volltreffery.

Druhý roj našich námorných lietadiel v tú istú noc napadol benátsky válečný prístav. Volltreffery najťažších bomb sme spozorovali v arsenáli, v dokkoch pri rezervároch plynu, v pevnosti Alberone a v dielni na lode v Chiogii na viac miestach vypukol oheň.

Oba roje našich námorných lietadiel aj napriek najprudšej palbe neurazené sa vrátili.

Nemecké námorné lietadlá 11. septembra pred Konštancom a odtiaľto na juh napadly ruské válečné lode. Všetky lietadlá vrátili sa neporušené.

Krátke válečné zprávy.

Ukrutnosti Rumunov v Dobruži.

Sofia, 11. septembra. Generálny štáb oznamuje: Cúvanie rumunských, ruských a srbských čiat, hlavne ale cúvanie Rumunov deje sa za neslýchaných ukrutností, ktoré páchajú voči bezzbranným bulharským obyvateľom. Veliteľ armády oznamuje nasledovné:

Počnúc od prvého dňa prekročenia hranice Dobruže ustálil som celý rad neľudských, strašných skutkov rumunskej armády, hrúza ktorých so dňa na deň vzrastá. Niekoľkými dňami pred odkázaním vojny rumunské úradné vrchnosti všetku lichvu obyvateľov Dobruže bez rekviračných poukázok odohňaly. Počas cúvania ku Tutrakanu nepriateľ organizoval oddelenia cieľom podpáľovania v bulharských dedinách. Dediny: Višköj, Antonovo, Šrebrna, Džumala, Tataradmadza a iné obce na okolí Tutrakanu a Silistrie ešte i teraz horia. Pri Sarsanlari zbitý a o zlom-krk do Silistrie cúvajúcí rumunský vojenský stĺp 7. septembra večer, do dediny Šrebrny poslal celú kompániu s dvoma dôstojníkmi, ktorá všetkých chlapov dediny polapala a v noci porazila. Hlavné námestie a hlavná ulica dediny sú plné mrtvolami nevinných Bulharov, ktoré sú neľudským spôsobom dokaličené. Jednu časť dietok tejto dediny zavreli do domov, ktoré potom podpálili. Ostatné dietky a ženy odviekli do Silistrie. Dňa 8. septembra chlapov dediny Alifak hnali k Dunaju, zavraždili ich a pohádzali do rieky. Všetkých obyvateľov dedín Kalipetrovo, Ajdemier, Karaomer a Babuk previezli za Dunaj a pred mestom Calarasi a na brehu Dunaja upotrebujú ich za úkryt proti palbe Bulharov.

Koľko je hoden rumunský vojak ?

Sofia, 13. septembra. Príslušné vojenské kruhy s najúplnejšou dôverou vyčakávajú priebeh válečných operácií proti Rumunsku. Rumunských vojakov Bulhari správne oceňovali: ich vystrojenie a zorganizovanie je lepšie, ako bolo v balkánskej vojne, ale aj teraz zle bojujú; silnejšia palba ich pomýli, na bodákový útok ale zachvátí ich strach. Voči tomu bulharský vojak je schopný konať neslýchané válečné výkony. Aj vo sväzku

víťaznej 3. bulharskej armády stojaci nemeckí a tureckí vojaci skvele plnili svoju povinnosť.

Zajímavá bola prvá srážka medzi bulharskými a ruskými vojakmi. Ruskí vojaci máchali bulharskou zástavou a vyzvali Bulharov, aby sa poddali. Jedna ruská banda hrala bulharskú válečnú hymnu «Šumí Marica». Bulharský peší pluk skvelým bodákovým útokom odpovedal Rusom, ktorých ďaleko zahnal. Rumunskú pechotu a jazdu, ktorá sa zamiešala do boja, Bulhari tiež odrazili a v divokom jej úteku zdarne prenasledovali. Bojište v Dobriči je celkom pokryté mrtvolami nepriateľských vojakov. Medzi padlými našli veliteľa jednej ruskej brigády, jedon plukovník ale ranený padol do zajatia. Pohoršenie bulharských dôstojníkov a vojakov bolo nesmierne, keď v kasárňach v Dobriči našli mrtvolu 60 zavraždených bulharských občanov. Rumuni počas utekania odviekli so sebou mnoho popredných Bulharov.

Obrovský strach v Bukarešti.

Stockholm, 11. septembra. Pád Tutrakanu v Bukarešti vyvolal obrovský strach, ktorý ešte zvýšilo dunenie kanónov, ktoré až ta bolo možno počuť. Bukarešť je od stredy (6. septembra) zúfalým mestom, ľudia behajú ako bez rozumu. Z počiatku sa nazdávali, že kanonáda znamená voláke veľké víťazstvo. Ľudia teda vo veľkých zástupoch sa tiskli na okružnú cestu. Tam ich ale čakal chýr o porážke. Úsmev s tvár odrazu zmizol. Každý chcel utekať, na námestí pred nádražím tisklo sa tisíce Indí, každý chcel cestovať na sever. Z juhu prišli utečenci priniesli poplašné zprávy o napredovaní nepriateľa a hovorili, že viac rumunských čiat počas utekania utopilo sa v Dunaji. Strach nato stal sa ešte väčším. Zo Silistrie prišlých dôstojníkov zástup napadol a troch z nich ukamenoval. Medzi časom železničné karty do Jassy niekoľkí ľudia predávali už za 800 leiov (1 lei 1 kor.). Aby sa nepokoj v meste nešíril, telefonové spojenie zastavili. Z nádraží odchádzaly len vojenské vlaky. Obyvateľstvo popoludní začalo utekať a utekalo celú noc. Bohatí i chudobní pešo sa pohli na cestu. Na úradných miestach vojenskej polície posudzujú veľmi neprajne. Bukarešť aj úradne vyprázdnila a hlavný stán preložili do Ploesti a Sinaje. Generálny štáb a úradníkov ministerstva vojny poslali na tieto miesta, nový hlavný stán admirality preložili do Konštanca. Národnú banku, ministerstvo vnútra a ostatné vrchnosti preložila do Jassy. Zahraničný úrad zostane ešte v Bukarešti. Policiju v Bukarešti rozmnožili, bo sa boja výtrznosti.

Aký krm sa má dobytku dávať ?

Tak, kde je v obyčaji krm pre dobytok na rôzny spôsob pripravovať, často povstáva tá otázka, či je výhodné teplý krm dávať, potažne či je lepšie krm za tepla alebo vychladnutý skrmieť?

Prv ako by sa na túto otázku priamo mohlo odpovedať, potrebné je niekoľko slov prehovoríť o prirodzenom teple zvierat, bo základne len tak porozumieme

odpoveď na predostretú otázku. Predovšetkým treba do ohľadu vziať, že v tele zvierata stále vyvinuje sa teplo, ale ono sa aj stále tratiť, vyparuje. V obyčajných pomeroch teplota zdravých zvierat veľmi nepatrne sa mení telo našich domácich zvierat obsahuje priemerne 37—39 stupňov tepla. Ponevác v živom tele stále vyvinuje sa teplota, táto môže len tak ostať na udanej výške, keď sa zbytok ztratí, vyparí. Vývin a ztrata tepla musia stále v istom pomere zostávať, bo ináč by telo obsahovalo buď viac alebo menej tepla, ako je

povetrie, požitý nápoj a potrava. A tieto tým viac ochladia vnútornosti, čím studenejšie boly, keď sa dostaly do zvierata, v ktorom sa v istom čase natolko zohrejú, aké teplo nachádza sa vo zvierati. Nápoj a potrava v žalúdku zohreje sa tým teplom, ktoré sa v žalúdku nachodí. Teraz, keď vezmeme do ohľadu, že v lete nepotrebujú zvieratá veľa tepla zvonku, ba usilujú sa ho sprostíť, taktiež to, že v zime ho zase vyhľadávajú a keď ho nemôžu najst, sem a tam sa pohybujú, aby vnútrajšok povzbudily k činnosti, to jest ku

Koňský jarmok na Cetinji (Čierna Hora).

potrebné a tak by nastal neprirodzený stav v tele zvierata.

Professor Henneberg pokusmi dokázal, že v jednej ovci, ktorá sa riadne krmí a riadne sa napája, denne vyvinie sa toľko tepla, koľko je potrebné na zovretie 19 litrov ľadovej vody. Toto množstvo tepla povstáva následkom upotrebenia istej čiastky krmu, z tepla len toľko ostane, koľko je potrebné na náhrady ztraty. Teda v zime, keď vonkajšia chladeň viac tepla spotrebuje, väčšie množstvo ostáva vo zvierati, ako v lete, keď zvieratá samé už od prírody hľadajú k tomu príležitosť, aby čím viac tepla utratili, aby sa schladily a aby tak mohli zniesť horúčosť. Ale teplotu tela neodníma len vzduch, v ktorom sa hýbeme, lež chladí ju aj vdýchané

vyvinovaniu tepla; nahliadneme, že k vytváraniu tepla, spotrebuje sa istá čiastka krmu; čo potom nemôže byť gazdovi jedno, či sa krm spotrebuje na vyvinovanie tepla, alebo na výživu zvierata. Vonkajšie teplo teda usiluje sa gazda nahradiť dobrým postielaním a dobrou maštaľou.

Z udaného vysvitá, že cez leto není výhodné teplý krm dávať, kdežto cez zimu nielen že je výhodné, ba prípadne je aj potrebné.

Ale táto otázka má sa pojať nielen z toho ohľadu, že istá časť krmu spotrebuje sa na nahrádzanie tepla, lež aj to sa má do ohľadu vziať, že keď sa teplý krm dostane do žalúdka, žalúdok ho hneď začne troviť, kdežto keď krm bol studený, potrebuje sa prv zohriať,

ktorá okolnosť má sa do ohľadu vziať zvlášte pri takom krmive, ktorý dobytok nemusí rozžúvať, ako pomyje, výpalky a podobné. Ďalej má sa do ohľadu vziať tá okolnosť, že tie kusy a gly, ktoré studenejšie dostanú sa do žalúdka, ako je žalúdok, zastavia trávenie tým, že odoberú mu potrebné teplo, obeh krvi v žalúdku zastaví sa a často zkaží sa i žalúdok. Dosť pádov sa udalo, že mnohí nebezpečne ochoreli následkom toho, že razom vypili veľa studenej vody. Ale ako studený pokrm, práve tak aj horúci môže zapríčiniť neuh tým, že pobúril činnosť v žalúdku.

Zo spomenutých dôvodov teda vidno, že teplý pokrm je pre žalúdok lepší a na strávenie výhodnejší. A predsa nebolo by múdre, všetkým domácim zvieratám všetek krm teplý dávať nielen z tej príčiny, že by to veľa práce a výdavkov stálo, ale aj preto, bo zvieratá nie sú k tomu navyknuté, neni to prirodzené. Následkom privyknutia na stály teplý pokrm, žalúdok sa v istej miere rozmaznie, čo pre gazdu ohľadne domácich zvierat na plemä a na robotu nemôže byť výhodné. Jedine tým zvieratám môže sa odporúčať stále teplý krm, ktoré vykrmujeme. Ale predsa sú pády, keď sa môže odporúčať teplý krm aj zvieratám na plemä a na robotu. Keď chceme skrmiť menej záživný krm, ako: plevy, uhrabky a podobné, ak sa tieto zabaria so záživnejším krmom a nedávajú sa stále, ale len s časom na čas, vtedy sa krm môže aj zohriať dávať. Nech sa teda zohriať krm stále nedáva dobytku, ale pritom nech sa mu ani taký nedáva, ktorý je premrznutý; dobre je, keď sa krm 2—3 hodinami pred krmením do maštale prichystá.

CHYRNÍK.

Nový nuncius vo Viedni. Jeho svätosť Pápež Benedikt XV. za nunciusa do Viedne vymenoval Valtre di Bonza, ktorého minule prijal na osobitnom výsluchu.

Z biskupstva rožňavského. Veľprepošť dr Štefan Podrazcky zadakoval z direktorstva semenišťa, na jeho miesto osvietený pán biskup vymenoval kanonika dr. Antona Fabiána. Diakon Franc Nagy poslaný je do Garamszécsu. Skončení bohoslovci Ján Maján a Ján Szvejkovszky vysvätení boli za kňazov. Preložení sú: Ondrej Huhra z Gácsfalvy do Rožňavy, Ján Kocsis z Divényu do Helpy, Franc Nagy do Garamszécsu, Ján Maján do Divényu a Ján Szvejkovszky do Gácsfalvy.

Na čo sa obracajú katolícke kňazské majetky? K spomoženiu sedmohradských utečencov obetovali: Premonštratský prepošť-prälát dr. Melchior Takács 10.000 kor., osv. p. biskup dr. Vilhelm Fraknoi 1000 korún, nitrianska kapitula a debrecínsky prepošť-farár Franc Gróh po 500 kor., budapeštiansky dom Frančiškánov 300 kor., krajinský vyslanec, prälát Ján Molnár 200 kor., Emil Bósz, farár v Jobbágyi a Viktor Radnay, dekan-farár v obci Ludány, po 100 korunách. — Na debrecínsky katolícky válečný sirotinec obetovali: De-

brecínsky prepošť-farár Franc Gróh 10.000 kor., kanonici: Julius Spett, dr. Ján Karácsonyi, dr. J. Wueskies a osvietený pán biskup dr. Jozef Lányi po 1200 kor., veľprepošť Béla Grótz 1000 korún, prälát dr. Franc Kolbányi a trnavský kňaz-profesor Elemér Martényi po 100 korunách. — Jágerský opát-kanonik Julius Petrovits k vychovávaní jedného chlapca složil základinu 5000 korún a k vychovávaní jedného dievčaťa tiež 5000 korún. — Vesprimský kardinál-biskup barón Karol Hornig pohorelcom obce Bakonyszentkirály daroval 200 korún.

Kongress Bož. Srdca Pána Ježiša. V Einsiedelnu vo Švajciarsku 21. augusta vydržovali kongress Božského Srdca Pána Ježiša, na ktorom súčasťnilo sa asi 5000 švajciarskych mužov.

Arcibiskup Septický je chorý. Lembergský grécko-katolícky metropolita, ktorého Rusi internovali v Kursku, ťažko ochorel. Oznamujú, že už zomrel.

Ostrihomské zvony. Z Ostrihoma oznamujú, že tam celý týždeň trvalo odstránenie kostolných zvonov. Odstránenie prevedené bolo za prítomnosti dvanásťčlenového vojenského vyslanectva.

Na ostrihomskej bohosloveckej hlavnej škole začínajú sa prednášky len 3. októbra. Bohoslovci 2. októbra majú sa hlásiť v ústave.

Pre sedmohradských utečencov istý r.-katolícky biskup dal 1000 korún.

Smrť na kazateľnici. Ján Kurcewski, prälát vilňanský v Poľsku, počas kázne zomrel na kazateľnici následkom porazenia na srdce v 62. roku života svojho. Kurcewski bol jedným z najvýznamnejších kazateľov a dejepiscov poľských.

Ranený táborový duchovný. Z Prešova píšú: Prešovský r.-kat. kaplán, táborový duchovný Melchior Zelény uprostred konania svojho povolania ťažko bol ranený v zvicinskej bitke. Opatrujú ho v leberskej nemocnici. Veliteľstvo pluku hrdinského táborového duchovného predostrelo k mimoriadnemu vyznačeniu.

Requiem za padnutých hrdinov. Z Levoče píšú: Za tých hrdinských vojakov 85. pešieho pluku, ktorí padli na pawlowskom bojisku, 30. augusta s kázňou spojené smutočné služby Božie konal vojenský duchovný Benkő v miestnom kostole Minoritov. Na službách Božích účasť vzalo tu meškajúce vojsko, úrady a početné popredné obecenstvo. Aj to oznamujú z Levoče, že v tamojšom r.-kat. cintoríne odpočívajú už 187 hrdinov, ktorí zomreli v levočských vojenských nemocniciach. V mesiaci auguste zomrelo tam 17 hrdinov, ktorých pochovali s vojenskou pompou. Buď požehnaná ich pamiatka!

Svätokrádež v jednom košickom kostole. Z Košíc píšú: V jednu minulú noc do kostola mníšiek vlámali sa zločinci, vylámali svätostánok a ukradli dva drahocenné staré kalichy, upotrebúvané pri sv. prijímaní, z ktorých Svätosť Oltárnu porozsýpali. Okrem toho vylámali i jednu peniazu sbierajúcu schránku. Policia zaviedla vyšetrovanie.

Sedmobradsko šli brániť. Z Ungváru oznamujú: Ungvársky hlavný slúžny Štefan Minay pod dojmom odkázania vojny zo strany Rumunska, odhodlal sa, že sa dobrovoľne hlási k vojenskej službe. Spolu oslovil telegrafične hlavných slúžnych ungskej stolice, aby sa tiež hlásili. Štefan Tomesányi, hlavný slúžny v Szobránci, a Aurel Kulin, hlavný slúžny v Szerednye, už oznámili, že sa pripoja. Ungvársky okresný sudca Samuel Kakasy, ktorý je úradne oslobodený od vojenskej služby, podal prosbu k svojej vrchnosti, aby mu dovolila, žeby mohol ísť brániť svoju užšiu vlasť, totiž Sedmohradsko.

Vyznačení košickí honvédi. Zlatú medailu dostal zástavník Ján Bártfay. Striebornú medailu hrdinskosti prvej triedy dostali: poručík Franc Ribár, kadét Jozef Spiesz; strážmajstri: Gustav Flachbart a Ondr. Nagy; firer Pavel Petrik; kapráli: Matej Csizmár a Michal Ferta; frajtri: Emerik Kondás, Jozef Janecskó a Michal Abonyi. Striebornú medailu hrdinskosti druhej triedy dostali: Poručík Ferdinand Konez; zástavníci: Béla Beck, Mikuláš Mártz, Emerik Szilárd, Pavel Fabian a Lorant Bodolay; kadéti: Béla Farkas, Pavel Neményi, dr. Vilhelm Kemény a Ján Biaczovszky; strážmajster Štefan Pásztor; fireri: jednoročný dobrovoľník Ludvik Fabian, Ignác Klimkó, Gejza Szikora, Pavel Zsoldák, Karol Bellay, Karol Bodnár a Ondrej Tárnay; kapráli: Jozef Molnár, Štefan Madácsi, Franc Filyó, Emerik Kocsis, Ján Bohacsek a Julius Zasztiera; frajtri: Ján Gajdos, Jozef Pap, Albert Tóbiás, Ondrej Terifai, Michal Boszák, Arpád König, Matej Juraszko, Jozef Pataki, Jozef Ivancsák, Gabriel Kóczay, Ján Szaniszló a J. Lakatos. Bronzovou medailou hrdinskosti vyznačení boli kadéťaspiranti: Elek Polgár a Elemér Zwickler; fireri: Štefan Bogoly, Emerik Kolenics, Ondrej Parászky a Jozef Brandtner; kapráli: Zenó Zenovics, jednor. dobrovoľník Alexander Haber, Ján Dudás a Ján Autl; frajtri: Jozef Voloznyai, Vincent Spissák, Jozef Pavlinszky, Matej Malýák, Béla Lazok a Ludvik Mihály; honvédi: Jozef Hlavács, Béla Polsz, Jozef Karabinyos, Franc Tóth, Jozef Konczol, Štefan Doszpoty, Ondrej Szoha, Pavel Takács, Jozef Karnis, Alexander Hrenyuk, Ludvik Takács, Emanuel Schwarc, Valentín Tóth, Ondrej Rontó a Štefan Csontos.

Bojovať chcú proti Rumunsku. Z Aradu píše: Všetci tunajší detektivi, ktorí sú vycvičení žandári, pýtali dovolenie, aby mohli tiahnuť proti Rumunsku. Hlavný kapitán pochválil ich za ich vlastenectvo, lež vyslovil sa, že nemôže vyplniť ich prosbu, bo potrební sú v meste v záujme udržovania verejného poriadku.

Notárska voľba v spišskom Sulíne. Vo Velkom Sulíne za notára jednohlasne vyvolili Rudolfa Schleifera, ktorý bol podnotárom v Markušovciach a posledne námestným notárom v Gňazdoch.

Veľká válečná obetavosť jednej spišskej obce. Spišská obec Ondrišle (Merény) uzavrela, že za desať rokov každý rok 1000 korún obetuje pre siroty padnutých hrdinov spišskej stolice.

Válečná škoda v Haliči. Dľa zprávy haličských novín behom dvoch rokov vojny spustošené bolo v Haliči 100.000 domov a 175.000 gazdovských stavísk. Bez prístrešia ostalo 58.225 rodín. Zo zbožia spustošené bolo 70 a zo zemiakov 50 percentov. V lichve ztrata gazdov obnáša 80 percentov. Spustošené bolo 30.000 hospodárskych strojov a 400.000 vozov a saní. Tieto dáta poťahujú sa ale len na západnú časť Haliče, vo východnej časti Haliče ešte nemožno škodu iste ustáliť.

Pruský mladík pešky šiel až ku Karpátom. Z Prešova píše: Na prešovskú políciu priviedli chudého, slabého pruského mladíka, ktorého chytili žandári v Kostolanoch (Hernádszentistván). Mladík povedal, že sa volá Ján Friedrich a pešky prišiel sem z Pruska, aby bojoval v Karpátoch. Ponevác ho vojsko nemôže upotrebovať, odvedú ho nazpät do jeho vlasti.

O ktorom jedenásť mesiacov nebolo chýru. Levočský rodák Štefan Petrovics, kaprál 67. pešieho pluku, ktorý ešte lanskoročného septembra bol zmiznul na bojišti, len v tieto dni dal o sebe znak života z ruského zajatia.

Smrť. Teodor Reisz, bývalý levočský knítláčiar, po operácii zomrel v Pitsburgu v 53. roku života svojho. — Roman Perényi, hlavný kontrollór košicko-oderbergskej železnice, zomrel v Budapešti v 51. roku. — Vendelová Kossák, manželka bobrovskeho okresného notára, po opätovnom prijatí sv. sviatostí 31. augusta zomrela v Bobrovcach.

Hrdinská smrť. Dr. Franc Bardócz, právny praktík levočského kráľ. súdu, rezervný poručík 24. honvédskeho pešieho pluku, majiteľ vojenského záslužného kríža tretej triedy s válečnou ozdobou, v mesiaci júni hrdinskou smrťou zomrel na wolhynskom bojišti.

V Anglicku vybuchla fabrika na muníciu. Z Londýna oznamujú: V Yorkshiru vybuchla fabrika na muníciu. Zahynulo 39 ľudí a ranených bolo 60.

Veľká búrka vo Spiši. Zo Starej Lubovne oznamujú: 31. augusta zúrila v Starej Lubovni veľká búrka. Popoludní o druhej nastal hrozny víchor, za ktorým pretrhly sa oblaky a padal kamenec veľký ako orech a vajce. Ladovec vybil obloky na domoch severnej strany, takže na niektorých domoch bolo 30—40 rozbitých tabúl. V ovoci tiež nesmiernu škodu zapríčinil kamenec, bo toho roku bol výhľad na takú úrodu ovocia, ako snád ešte nikdy. Na roliach, kde ešte stálo alebo skosené bolo zbožie, všetko spustošil ladovec. Kapusta je celkom zničená.

Utopil sa. V Mateovciach vo Spiši 12. augusta medzi kúpaním utopil sa 8-ročný Ludvik Szabó v rieke Poprád.

Spišské kúpele. Štyridsiat tretia kúpeľná listina Smokoviec vykazuje 3147 a tretia listina Lubovenských Kúpeľov 463 hostí.

Človek bez novín je taký, ako vojak bez zbrane.

Mrtví a ranení.

Zkráteniny: pp. = spoločný peší pluk; hp. = honvédsky peší pluk; jb. = jágerský bataillon; komp. = kompánia; náhr. komp. = náhradná kompánia; bat. = bataillon. Za menom stojace číslo označuje kompániu, v ktorej patričný slúži. Za menom stojaci + znamená, že dotyčný zomrel; písmena z. ale značí, že patričný je zajatý.

Všetci, pri ktorých niet žiadnej poznámky, sú ranení.

Krajčír Ján (Vágszerdahely) 72. pp. z., Kulich Jozef (Sopornya) 12. pp. 7, Kunka Andrej (Nagybélic) 12. pp. 6, Laclavig Michal (Nagyselmec) 82. pp. pridelený 61. pp. 15, Lencsés Dominik (Nyitra) 12. pp. 6, Lenhart Tomáš (Parlag) 12. pp. 2, Leska Ján (Szakolca) 72. pp. 14 z., Ligoč Jozef (Komját) 12. pp. 10, Löbl Max (Galgóc) 12. pp. 6, Lőrincz Matej (Berencs) 12. pp. oddelenie so strojovými puškami II. †, Lovász Jozef (Nyitrazsámbokrét) 12. pp. 5, Lukáč Florian (Jác) 12. pp. 8, Mach Jozef (Sasvár) 72. pp. 2. náhr. komp. z., Machajdik Ján (Lobonya) 72. pp. 4. náhr. komp. z., Majar Franc (Vágszentkereszt) 72. pp. 4. náhr. komp. z., Majdán Štefan (Alsószulóc) 12. pp. 6, Mánko Štefan (Andrási, Gemer) 82. pp. pridelený 61. pp. 14, Mareček Juraj (Verbóc) 72. pp. 3. náhr. komp. z., Marek Ján (Türréte) 72. pp. 14. z., Marko Anton (Beregszeg) 12. pp. 9, Matejček Ján (Kishelvény) 12. pp. 8 †, (zomrel v srbskom zajatí), Máthé Franc (Tornóc) 12. pp. 8, Matulnik Adolf (Mászt) 43. pp. 6, Matuščík Michal (Coborfalva) 72. pp. 1. náhr. komp. z., Matuska Jozef (Dezsér) 12. pp. 4, Mečár Jozef (Kányahegy) 12. pp. 6, Mečár Peter (Alsózélla) 12. pp. 6, Melis Ján (Dócs) 72. pp. 9 z., Meliško Michal (Privigye) 12. pp. 2, Mercek Peter (Udvarnok) 12. pp. 3, Michalec Ján (Felsőszúcs) 15. hp. 1. náhr. komp., bol mylne oznámený ako zajatý,

Michalovič Pavel (Malacka) 75. pp., raneny a zajatý, Mikulec Michal (Özdöge) 12. pp. 4, bol zajatý, čo invalid sa vrátil, Mikulec Michal (Csornok) 12. pp. 6, Minich Ludvik Matej (Nyitrafő) 12. pp. 6, Misek Emil (Pusztafödemes) 72. pp. z., Mišik Rudolf (Tósnýarasd) 72. pp. 2. náhr. komp. z., Miszt Adalbert (Balasagyarmat) 29. pp. 6, Močko Jozef (Bőfalu) 12. pp. 2, Mokoš Jozef (Nyitranémeti) 12. pp. 7, Moskovits Ábrahám (Szepes-Nedec) 1. III. landšturm. etapp. bat. z.
(Pokračovanie nasleduje.)

Listy z ruského bojišta.

Spišsko richvaldský mládenec Valentín Bombara, obecný vojak uh. kráľ. 3. landšturmistského pluku, v svojom 1. sept. datovanom liste medzi iným píše svojmu duchovnému: Posielam v tomto liste 2 koruny na opravu kostola. Pozdravujem mnoho razy všetkých Richvaldzanov. Milí Richvaldzania proste Pána Ježiša i Pannu Mariu, Patrónku Uhorska, aby nám boli na pomoci v tej svetovej válke. Milý Ježišu, buď mi aj naďalej na pomoci.

Ján Kovalčík zo spišského Richvaldu, rezervný obecný vojak 67. peš. pluku, ktorý od počiatku vojny bojuje proti Rusom a ešte ani raz nebol ranený, v svojej 4. sept. datovanej karotke píše svojmu duchovnému: Karotku, čo mi písali aj «Kreštana» som dostal. Pozdravujem našich richvaldských občanov a prosím ich, aby sa k Pánu Bohu modlili, šeby nám pomohol zvíťaziť v tejto vojne. Nepriateľ už tri razy proboval náš front pretrhnúť, ale sme ho odbili nazad a veľa ztraty mal pred našim regimentom. Bodaj by nám Pán Boh i naďalej pomáhal.

Dobré nástroje k holeniu sa a ku strihaniu vlasov.

la britva zo striebro-
ocele 2, 3, 4 kor. Bez-
pečného holenia ná-
stroje s 1. nožom 2, 3,
kor. Holenia nástroje
«perfect» so 6 nožami
11.50 korún. Dvojitého
rezu rezervnože tučet
3.50. la stroj ku striha-
niu vlasov 7.50, 8.50
korún. Zámena dovo-
lená alebo návrat pe-
ňazi. Zasielanie s pošt-
ovou dobierkou alebo
pri voprednom dopos-
laní peňazi srzce cis.
a kráľdvorého zás elca

Jána Konrad
vývozný a zasielačný dom
Brüx číslo 1547. (Čechy)
Hlavný cenník so 400 vy-
obrazeniami zdarma.

Armádné náručné
hodinky

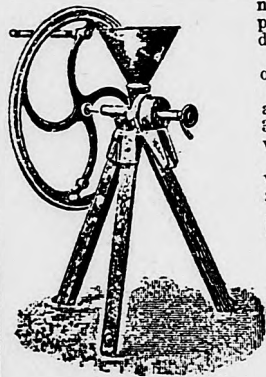

presne regulované a
repassované nicklové
alebo ocelové K 12, 16,
20, 24. Strieborné ná-
ručné hodinky k na-
tiahnutiu K 30, 36, 40,
14 karat. Zlaté náručné
hodinky k natiahnutiu
K 100, 120, 140. 3 ro-
kov záruka na písme.
Zasielanie s poštovou
dobierkou. Ziadne ri-
siko! Zámena dovolená
alebo návrat peňazi.

Prvá dielňa hodin
Jána Konrad
cis a kráľ dvorný zasielca
Brüx číslo 1546. Cechy

Bezplatné zaslanie mojho
hlavného cenníka na žiadosť
každému.

„TRIUMPH“ ručný mlynek,

najlepší a najlacnejší ručný mlynek je terajšej doby. Nevyhnutne
potrebný je v každom hospodárstve pri krmení ošípaných a pri
dochovávaní zvierat.

„Triumph“ ručným mlynkom mlieko možno každého druhu
obilie na najhrubšie a ako múku najľahšie.

Tento mlynek vystrojený je vlastne na ručnú silu, ľahko ale
aj na valec dá sa prestaviť. Dia ľahosti šrotu cez hodinu somele
30—60 kg. Ačpráve upotrebiť ho možno aj ku mletiu krúpov, jeho
váha o naša asi 50 kg. a rozposiela sa len po železniči.

Cena úplne vystrojeného mlyna v našom miestnom sklade
v Oštihome 88 korún. Pri objednaní prosíme o poslanie 30 korún
závdavku.

1 kus stroja na drhnutie kukurice 6 korún.

Predáva

Jozef Marosi a Syn

veľký obchodný dom železného tovaru Eszter-
gom 15.

Oznamy prijíma administrácia
„KREŠTAN“

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.